

Alexander OGORODNIKOV

Goelagoverlevende

Van 1978 tot 1987 doorstond Alexander OGORODNIKOV in de goelags zware folteringen en ontberingen voor zijn geloof. De val van het communisme betekende echter niet het einde van zijn strijd voor religieuze vrijheid en mensenrechten in Rusland. Nog steeds houdt het regime hem streng in de gaten. Zijn gaarkeuken en weeshuis vormen een permanente aanklacht tegen het onrecht in zijn land.

‘God kan je helpen om ongewone dingen te doen’

Lieve WOUTERS

Zijn leven is een verhaal dat aan alle generaties moet worden verteld, vond Koenraad DE WOLF, *Tertio*-redacteur. Twee jaar lang haalde hij het onderste uit de kan voor de realisatie van een documentaire en een boek over Alexander OGORODNIKOV, de ‘eeuwige dissident’. Opgegroeid in de communistische, van elke religieuze diepgang gezuiverde Sovjet-Unie, kwam OGORODNIKOV toch op het spoor van Christus en „het grootste christelijke gevoel, medeleven”.

–Wat sprak u zo aan in het evangelie, dat u al uw zekerheden liet varen en christen werd?

Als tiener was ik overtuigd van de superioriteit van het communisme, maar als student begon ik te twifelen aan de marxistische ideologie. Daarin was religie niet meer dan een wetenschap. Ik begon te verlangen naar iets wat zin zou geven aan het leven. In die tijd was het strikt verboden een Bijbel ter hand te nemen. Toen ik er de eerste keer in las, leek het evangelie me niet meer dan een legende, een mooi verhaal. Het leek niet echt, al hoopte ik op meer.

Toen ik als student aan de filmacademie Pasolini's *Het evangelie volgens Matteüs* te zien kreeg (als studieobject in een afgesloten ruimte), herkende ik voor het eerst de christen in mezelf. Voor mij zag ik een weegschaal, met aan de ene kant een mens en aan de andere kant de materie. De balans sloeg door in het voordeel van de mens. De idee dat voor God de mens oneindig veel belangrijker is dan de materie, overweldigde me.

–Is de aandacht voor de medemens voor u dan ook het wezenlijke van het christen-zijn?

Die menslievendheid van Christus trof me diep, maar het gevoel dat overheerste was meer het verlangen om Christus te volgen. Dat hield een keuze in die totaal indruiste tegen de ideeën van de samenleving. Ik wist dat ik me hierdoor buiten de samenleving plaatste, maar de drang om iets te doen met het verworven inzicht was te groot. Hier moest ik mee verder.

–Wat betekende de orthodoxe Kerk op dat moment voor u?

De Kerk was aan handen en voeten gebonden door de staatscontrole. Het religieuze leven werd eruit weggezogen. Wat overbleef, was een bureaucratisch apparaat waarin ik me niet kon vinden. In de ondergrondse Kerk vond ik wel geestesgenoten.

Ogorodnikov: „De idee dat voor God de mens oneindig veel belangrijker is dan de materie, overweldigde me.” © Frank Bahnmuller

In 1974 begonnen we met onze wekelijkse geloofsbijspraken, het Christelijk Seminarie. We discussieerden er over de grote vragen van het leven en het geloof. Onze bijeenkomsten bleven echter niet onopgemerkt. In 1976 werden tientallen leden geïntimideerd door de staatsveiligheid.

–Intussen was u ook actief in de ondergrondse pers. Toen u in 1978 weigerde het land te verlaten, werd u opgesloten in de goelag. U ging er in hongerstaking om een Bijbel te verkrijgen...

Daar ontdekte ik dat God je helpt om ongewone dingen te doen. Bepaalde psalmen werden voor mij van grote betekenis. De mystieke ervaring van Gods aanwezigheid hielp me om alle folteringen, de uitzichtloosheid en de eenzaamheid te doorstaan.

–In 1987 kwam u vrij onder druk van onder meer toenmalig vs-president Ronald Reagan en de Britse premier Margaret Thatcher. Maar volgens u waren Rusland en de Kerk niet klaar voor de perestrojka. Hoezo?

Weer op vrije voeten hernam ik de activiteiten van het Christelijk Seminarie. We openden onze eerste gaarkeuken voor daklozen. Zowel de overheid als de Kerk waren

ertegen gekant. Armen moesten zich niet verzetten tegen hun lotsbestemming. De Kerk was vooral gericht op liturgie, niet op sociale actie. Het ontbrak ons aan een middenveld dat van onderuit verandering bewerkte. Na het communisme werden we overrompeld door een wild kapitalisme. Oude elites grepen opnieuw de macht en stapelden snel grote rijkdom op. Ondertussen heerste politieke anarchie.

„De Sovjetregering trok andere kleren aan, maar is nog altijd dezelfde”

–U richtte een christendemocratische partij op, maar slaagde er niet in door te breken. Waaraan wijt u de mislukking?

Ten eerste was de samenleving er niet klaar voor. Ten tweede kregen we duidelijke signalen vanuit het Kremlin dat onze inmenging niet op prijs werd gesteld. Na de moord op een wetenschapper die met be-

wijzen van verkiezingsfraude naar de rechter wilde stappen, trok ik me terug. Het voelde alsof ik zijn dood op mijn geweten had. We vochten tegen een overmacht.

–Uw gaarkeuken en opvangtehuis bleven een aanklacht tegen het regime, dat tot op vandaag stokken in de wielen steekt. Ziet u ergens een lichtpunt in de Russische samenleving?

Onze gaarkeuken werd in 1997 op last van de overheid gesloten. Sindsdien delen we voedsel uit in de stations. Ons opvangtehuis voor wezen en tienermoeders, even buiten Moskou, krijgt al acht jaar geen stroom. Tweemaal werd er brand gesticht. De Sovjetregering trok andere kleren aan, maar is nog dezelfde. Religieuze vrijheid en mensenrechten bestaan niet in Rusland. Een lichtpunt? De orthodoxe Kerk leeft op en ontdekt het sociale engagement. Onlangs werd in de schoot van de Kerk een mensenrechtencommissie opgericht.

Koenraad De Wolf, *Dissident voor het leven. Aleksandr Ogorodnikov en de strijd voor religieuze vrijheid in Rusland*, Lannoo, Tielt, 2010, 319 blz., 19,95 euro, ISBN 978 90 209 8820 8.